

*До разової спеціалізованої вченої ради
ID 14657 у Дніпровському державному
університеті внутрішніх справ
49000, м. Дніпро, просп. Науки, 26*

ВІДГУК

**офіційного опонента – проректора Національної академії внутрішніх справ,
доктора юридичних наук, професора ТАРАСЕНКА Олега Сергійовича
на дисертаційне дослідження Бабенка Владислава Вікторовича
на тему «Реалізація стороною обвинувачення своїх повноважень
на досудовому провадженні в умовах воєнного стану», подане на здобуття
ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»**

Ступінь актуальності обраної теми. Дисертаційне дослідження Бабенка В.В. присвячене одній з актуальних проблем сучасного кримінального процесуального права, яка набула особливої теоретичної та практичної значущості в умовах дії правового режиму воєнного стану. Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України зумовила необхідність оперативного вдосконалення кримінального процесуального законодавства з метою забезпечення безперервного функціонування системи кримінальної юстиції в умовах ведення бойових дій, тимчасової окупації окремих територій, порушення діяльності судових установ та інших обставин, що істотно ускладнюють реалізацію традиційних механізмів кримінального провадження.

З огляду на це, законодавцем було суттєво розширено процесуальні повноваження сторони обвинувачення, передусім прокурора, а також слідчого й дізнавача, що мало на меті забезпечення ефективності досудового розслідування за надзвичайних умов. Водночас запровадження спеціальних процесуальних механізмів актуалізувало низку складних наукових і практичних проблем,

пов'язаних із визначенням меж дискреційних повноважень прокурора, допустимістю процесуальних спрощень, забезпеченням права на захист, збереженням ефективного судового контролю та дотриманням конституційних гарантій і міжнародних стандартів захисту прав людини.

Необхідність комплексного наукового осмислення зазначених питань зумовлена також тим, що значна частина законодавчих змін була прийнята в умовах нагальної потреби реагування на виклики воєнного часу, що об'єктивно спричинило появу окремих прогалин, колізій та неоднозначних підходів до їх практичного застосування. За таких умов особливого значення набуває розроблення науково обґрунтованих підходів до визначення оптимального співвідношення між ефективністю кримінального переслідування та забезпеченням прав і свобод людини.

Автором своєчасно обрано актуальний напрям наукового дослідження, результати якого мають істотне значення для подальшого розвитку науки кримінального процесуального права, удосконалення кримінального процесуального законодавства та формування єдиної правозастосовної практики щодо реалізації повноважень сторони обвинувачення в умовах воєнного стану.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна. Дисертаційна робота Бабенка В.В. є комплексним науковим дослідженням актуальної проблеми кримінального процесуального права, у якому послідовно та логічно визначено особливості реалізації повноважень сторони обвинувачення під час досудового розслідування в умовах воєнного стану.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, вирізняються належним рівнем обґрунтованості, логічно впливають із поставленої мети та завдань дослідження, ґрунтуються на комплексному аналізі положень Конституції України, кримінального процесуального законодавства, міжнародно-правових актів, практики Європейського суду з прав людини, Верховного Суду, а також наукових праць українських і зарубіжних учених.

Наукова новизна дисертації полягає в комплексному дослідженні особливостей реалізації повноважень сторони обвинувачення в умовах дії правового режиму воєнного стану, формулюванні низки нових наукових положень, уточненні окремих теоретичних категорій та розробленні пропозицій щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства й практики його застосування.

Сформульовані автором рекомендації мають достатній рівень наукової аргументованості, узгоджуються з результатами проведеного дослідження та можуть бути використані в правотворчій діяльності, правозастосовній практиці, а також у подальших наукових дослідженнях у сфері кримінального процесуального права.

Методологічний рівень дисертаційного дослідження. Методологічний рівень дисертаційного дослідження є достатнім для досягнення поставленої мети та виконання визначених автором завдань. Обґрунтованість отриманих результатів забезпечується застосуванням методологічного плюралізму, що надало можливість дисертанту комплексно дослідити особливості реалізації стороною обвинувачення своїх повноважень під час досудового провадження в умовах воєнного стану, виявити прогалини нормативно-правового регулювання, встановити інституційні та функціональні взаємозв'язки між суб'єктами кримінального провадження, а також сформулювати науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства.

Використання комплексу філософських, загальнонаукових і спеціально-юридичних методів дослідження забезпечило належний рівень достовірності отриманих результатів. Усі наукові положення, висновки та рекомендації автора характеризуються внутрішньою логічною узгодженістю, належною аргументованістю та ґрунтуються на всебічному аналізі нормативно-правової бази, наукових джерел, судової практики й сучасних тенденцій розвитку кримінального процесуального законодавства.

На позитивну оцінку заслуговує логіко-структурна побудова дисертаційної роботи. Виклад матеріалу є послідовним, системним і зрозумілим, що забезпечує

цілісне сприйняття досліджуваної проблематики. Робота містить вступ, три розділи, шість підрозділів, висновки, список використаних джерел і додатки. У вступі ґрунтовно визначено актуальність теми, мету, завдання, об'єкт, предмет, методологічну основу дослідження, наукову новизну, практичне значення отриманих результатів, наведено відомості про їх апробацію та впровадження.

Структура дисертації є логічною та повністю відповідає поставленій меті дослідження. У першому розділі автором комплексно досліджено становлення та сучасний стан розвитку інституту сторони обвинувачення в кримінальному процесі України. Заслуговує на підтримку прагнення дисертанта простежити історичну еволюцію функції обвинувачення, а не обмежуватися лише аналізом чинного законодавства. Такий підхід надав можливість глибше розкрити сучасний зміст процесуального статусу прокурора й інших суб'єктів сторони обвинувачення. Обґрунтованим є висновок автора про трансформацію ролі прокурора після прийняття КПК України 2012 року та запропонований підхід до розуміння реалізації повноважень сторони обвинувачення як комплексної діяльності, що охоплює організаційні, процесуальні та координаційні аспекти.

Другий розділ присвячено визначенню особливостей реалізації повноважень сторони обвинувачення в умовах воєнного стану та є найактуальнішим у практичному вимірі. Автор не зводить дослідження до констатації законодавчих змін, а здійснює їх критичний аналіз крізь призму забезпечення балансу між ефективністю кримінального переслідування та дотриманням прав і свобод людини. Схвальної оцінки заслуговує висновок дисертанта про те, що процесуальні спрощення, передбачені статтями 615–616 КПК України, можуть застосовуватися виключно за наявності об'єктивних підстав і не мають призводити до звуження змісту фундаментальних гарантій кримінального провадження. Переконливо обґрунтовано й положення щодо трансформації процесуальної ролі прокурора, який в умовах воєнного стану виконує не лише функції процесуального керівника, а й забезпечує координацію діяльності органів досудового розслідування та стабільність функціонування системи кримінальної юстиції.

У третьому розділі досліджено особливості реалізації повноважень сторони обвинувачення під час здійснення процесуальних дій, прийняття процесуальних рішень, доказування та визначено перспективи вдосконалення відповідного правового регулювання. Позитивною рисою дослідження є його прикладна спрямованість. Автор переконливо демонструє взаємозв'язок між законодавчими змінами та практикою їх застосування органами прокуратури й досудового розслідування, а також зосереджує посилену увагу на проблемах використання цифрових технологій, електронних доказів, матеріалів із відкритих джерел (OSINT), сучасних технічних засобів фіксації доказової інформації та міжнародних стандартів кримінального судочинства. Важливим є також запропонований комплекс рекомендацій щодо нормативного визначення меж дискреційних повноважень прокурора, удосконалення механізму судового контролю, розвитку цифровізації кримінального провадження, врегулювання використання цифрових доказів, спеціалізації прокурорів у сфері розслідування воєнних злочинів і гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами.

Загалом дисертаційна робота характеризується високим методологічним рівнем, внутрішньою логічною цілісністю, системністю викладу матеріалу та належною науковою аргументованістю. Обраний автором методологічний інструментарій є адекватним предмету дослідження та забезпечив досягнення поставленої мети, а отримані результати мають як теоретичне, так і практичне значення для подальшого розвитку науки кримінального процесуального права та вдосконалення правозастосовної практики.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертаційна робота є першим в українській науці комплексним монографічним дослідженням основних загальнотеоретичних та процесуальних засад, форм і концептуальних положень щодо реалізації стороною обвинувачення своїх повноважень на досудовому провадженні в умовах воєнного стану, у якому сформульовано низку наукових положень, висновків і практичних рекомендацій, що мають важливе

теоретико-прикладне значення для науки кримінального процесу, криміналістики та діяльності органів досудового розслідування.

Ознайомлення з науковим дослідженням дає підстави стверджувати, що основні положення та висновки, які виносяться здобувачем на захист, мають відповідний високий рівень наукової новизни.

Дисертаційне дослідження містить обґрунтовані й достовірні авторські наукові положення та висновки, які доповнюють наявні позиції науковців або пропонують нові способи розв'язання окресленої в предметі рукопису проблеми.

Практичне значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони становлять науково-теоретичний і практичний інтерес і можуть бути використані у:

- *освітньому процесі* – під час викладання навчальних дисциплін «Організація розслідування кримінальних правопорушень», «Криміналістика», «Кримінальний процес», «Оперативно-розшукова діяльність», а також підготовки підручників, навчальних посібників, курсів лекцій;

- *науковій діяльності* – для подальшого вдосконалення основ методики розслідування окремих видів кримінальних правопорушень на основі сформульованих теоретичних положень, висновків і практичних рекомендацій;

- *правозастосовній діяльності* – для вдосконалення діяльності органів досудового розслідування підрозділів Національної поліції України.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій у наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні положення та результати дисертації висвітлено в чотирьох наукових статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України, а також у 2-х тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Таке представлення результатів наукової роботи засвідчує, що дисертація пройшла **належну апробацію** та є самостійним науковим дослідженням, яке має

завершений характер. Оpubліковані праці повністю відображають основний зміст дисертаційної роботи.

Дисертація містить теоретичні положення й висновки, сформульовані дисертантом особисто. Використані в дисертаційній роботі ідеї та положення науковців мають відповідне посилання та слугують для підкріплення ідей автора. Під час ретельного вивчення змісту дисертації та наукових публікацій Бабенка В.В. не виявлено ознак академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації.

Питання для дискусійного обговорення та недоліки дисертаційної роботи щодо її змісту й оформлення. *Попри наукову цінність роботи, дисертація не позбавлена певних зауважень і суперечливих положень, які потребують додаткових пояснень та уточнень.*

1. Автор переконливо обґрунтовує необхідність розширення використання цифрових доказів у кримінальному провадженні. Водночас у роботі недостатньо уваги приділено питанням кібербезпеки електронних доказів і процесуальному механізму підтвердження їх незмінності після отримання.

2. У дисертації значна увага приділяється міжнародному досвіду, однак доцільним було б детальніше порівняти законодавство України із законодавством держав Європейського Союзу, які також змінювали кримінальне процесуальне законодавство в умовах надзвичайних ситуацій або терористичних загроз.

3. Автор обґрунтовує необхідність спеціалізації прокурорів щодо розслідування воєнних злочинів, однак недостатньо висвітлює питання організаційного забезпечення такої спеціалізації, критерії добору прокурорів і систему їх професійної підготовки.

4. Окремі пропозиції автора щодо вдосконалення чинного кримінального процесуального законодавства мають концептуальний характер, але вони не подані у вигляді конкретних редакцій норм до Кримінального процесуального кодексу України та підзаконних актів.

5. У роботі доцільно було б ширше проаналізувати судову практику Верховного Суду, сформовану після внесення змін до КПК України в умовах воєнного стану, що надало б окремим висновкам ще більшої переконливості.

Зазначені вище зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження, вони мають сприяти науковій дискусії під час публічного захисту дисертації, як це й передбачено вимогами до процедури захисту дисертації.

Дисертація Бабенка Владислава Вікторовича на тему «Реалізація стороною обвинувачення своїх повноважень на досудовому провадженні в умовах воєнного стану» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке містить наукові положення та науково обґрунтовані результати, що розв'язують важливе науково-прикладне завдання і щодо яких здобувач є суб'єктом авторського права, а саме: воно дало змогу дисертанту отримати результати, які є суттєвим внеском у розвиток кримінальних процесуальних відносин в умовах сьогодення.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертація Бабенка Владислава Вікторовича на тему «Реалізація стороною обвинувачення своїх повноважень на досудовому провадженні в умовах воєнного стану» є завершеним, самостійним і цілісним науковим дослідженням, у якому виконано актуальне наукове завдання кримінального процесуального права, що полягає в комплексному теоретичному осмисленні правових механізмів реалізації стороною обвинувачення своїх повноважень під час досудового провадження в умовах воєнного стану, виявленні проблем правозастосування у відповідній сфері та розробленні науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства й практики його застосування з метою підвищення ефективності досудового розслідування та забезпечення належного виконання завдань кримінального провадження.

Дисертаційна робота відповідає вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року

№ 40, а також вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

З огляду на викладене, вважаю, що Бабенко Владислав Вікторович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань **08 «Право»** за спеціальністю **081 «Право»**.

Офіційний опонент:

**проректор Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України**

Олег ТАРАСЕНКО